

12. Szczegielniak A., Pałka K., Krysta K. Problems associated with the use of social networks - a pilot study. In: *Psychiatria Danubina*. 2013, No 25(Suppl. 2), pp.212–215.
13. Dumitrescu M. A Journey Inside the Perception of the Self-Image - from the 15th Century Italian Portrait to the Glamorized Image on the Facebook. In: *Postmodern Openings*. 2021, No 12(3), pp.34-59.
14. Grecu V., Ojovanu V. Specificul dereglărilor endocrine la omul contemporan în optică medicală și bioetică. În: *Buletinul Academiei de Științe a Moldovei*. 2017, Nr.4(56), pp.131-133.
15. Derrida Jacques. *Writing and Difference*. Translated, with an introduction and notes by Alan Bass. Chicago: The University of Chicago, 1978, p.56.
16. Harari Yuval Noah. *Homo Deus*. Iași: Editura Polirom, 2018.
17. Günther Anders. The obsolescence of man. Vol I. Part 2: The world as phantom and as matrix: philosophical considerations on radio and television. In: <https://libcom.org/library/chapter-1-world-delivered-your-home>
18. Sartori Giovanni. *Homo videns*. Televisione e post-pensiero. Editura Laterza, 1999. In: <https://giuseppicapograssi.files.wordpress.com/2017/04/sartori-homo-videns.pdf>
19. Günther Anders. The obsolescence of man. Vol I. Part 2: The world as phantom and as matrix: philosophical considerations on radio and television. In: <https://libcom.org/library/chapter-2-phantom>
20. Bauman Zygmunt. *Globalization: The Human Consequences*. Oxford: Polity Press, 2005.

IMPORTANȚA ASPECTELOR MORALE ȘI ETICE ALE BUNEI-CREDINȚE PENTRU SOCIETATEA CONTEMPORANĂ

Valeriu Capcelea, dr. hab. în filos., conf. univ., șef secție
 Secția Nord a Academiei de Științe a Moldovei, Bălți, R. Moldova
vcapcelea@mail.ru

THE IMPORTANCE OF THE MORAL AND ETHICAL ASPECTS OF GOOD FAITH FOR CONTEMPORARY SOCIETY

In this article are analyzed aspects of good moral faith and its influence on contemporary society. Are exposed to the fundamentals of moral philosophical foundation of post-modern society and the fact that in this society people recognize the need for constructing a minimal debt, weak, which extends in a negative way. The following articles a characteristic of good

faith and bad faith, it is noted that good faiths an element that is located on the border between the right just morality, it connects by way of deep moral and law demonstrates that the rules of law shall, if not failure veils enter sin to agreement with an appropriate morality.

De câteva decenii există în rândurile filosofilor din Europa Occidentală o preocupare majoră pentru a găsi noi domenii ale întemeierii morale a societății contemporane. În acest sens, unul din celebrii eticieni ai ultimelor decenii, filosoful francez Gilles Lipovetsky în studiul *Amurgul datoriei. Etica nedureroasă a noilor timpuri democratice* a realizat și surprins dintr-o perspectivă post-modernă convulsiile fenomenului etic contemporan. În această lucrare s-a identificat faptul că societățile occidentale contemporane sunt dezinteresate de rigoarea de imperativ al datoriei manifestând o mare apetență pentru elaborarea de *Coduri de deontologie profesională*. Filosoful francez subliniază diversitatea, specificitatea și eficiența acestor coduri etice, în foarte multe dintre situațiile și zonele politice, sociale, culturale, economice, foarte concrete, pentru care au fost dezvoltate [1]. Totodată, el accentuează că astăzi are loc o importantă schimbare de repertoriu în câmpul social: cuvântul „trebuie” nu mai are conotații eroice ca odinioară și nici „datoria” nu mai capătă majusculă onorifică, nici în practica socială, culturală sau politică, așa cum se întâmpla cu vreo două secole în urmă.

În aceeași ordine de idei, eticianul român Alin Cristea, relevă că „epoca noastră este epoca post-datoriei, în care însă oamenii recunosc nevoia unei etici minimale, a unei datorii slabe” [2]. După el, societățile „post-moraliste” apelează la „trebuie” numai în situații excepționale și odată cu „amurgul datoriei” valorile pe care le recunoaștem sunt mai mult negative (să nu faci), decât pozitive (trebuie să). Ceea ce se invocă nu este norma, datoria, obligația de a ne raporta în mod altruist la Celălalt, ci responsabilitatea. Este o „morală nedureroasă debarasată de moralism și anti-moralism” [3].

Astfel, datoria morală ce se fundează pe noțiunea „trebuie”, actualmente nu mai este în vogă și, din această cauză, a acționa reieșind din datorie, adică din bună voință sprijinindu-se pe buna-credință nu este una obligatorie nu numai pentru un om în general, dar și pentru reprezentantul unei anumite profesii concrete. În această ordine de idei, este necesar de a trata conceptul de bună-credință nu numai din punctul de vedere al dreptului, dar și a moralei și eticii. În literatura de specialitate, buna-credință se caracterizează ca o calitate a omului care se află la frontiera dintre moralitate

și drept și, din această cauză, are implicații deosebite atât din punctul de vedere a moralei și eticii, cât și al dreptului. Totodată, se subliniază importanța deosebită a buna-credinței asupra deontologiei profesionale.

În *Dicționarul explicativ al limbii române*, buna-credință este tălmăcită ca o convingere intimă a cuiva, ca ceea ce face este bine; sinceritate, onestitate [4], iar rea-credință este atitudinea necorectă, necinstită; perfidie, necinste [5]. Sinonime ale buneii-credințe sunt: sinceritatea, *onestitatea, cumsecădenia, franchețea, fidelitatea, devotamentul, lealitatea, loialitatea*, iar sinonime a rea-credinței: *grosolănia, impertinența, impolitețea, indecența, insolența, lipsă de bună-credință, lipsă de respect, mitocănia, mojicia, neobrăzarea, nerușinarea, obrăznicia, obscenitatea*.

Din punctul de vedere al eticii, filosoful român Tănase Sârbu, referindu-se la dezaribilitatea virtuților, afirmă că există unele calități morale estimate ca fiind necesare atât pentru formarea și perfecționarea individuală, cât și pentru dăinuirea colectivă a poporului român, alături și împreună cu celelalte popoare [6]. În opinia lui, una dintre aceste virtuți este buna-credință, care reglementează raporturile noastre cu adevărul. Din punct de vedere psihologic, ea este un fapt etic, ce este respectat pentru adevăr. Buna-credință se află în relații de contradicție cu minciuna, ipocrizia, duplicitatea, cu toate formele de rea-credință, dar și cu eroarea. În acest context, omul de bună-credință spune ceea ce crede, chiar dacă se înșală și crede ceea ce spune. Totodată, buna-credință constituie, din punct de vedere etic, o datorie față de sine însăși.

Ca și fidelitatea și curajul, buna-credință nu întruchipează o virtute suficientă și completă, dar, totodată, ea este foarte necesară celorlalte virtuți umane. Buna-credință constituie virtutea oamenilor care merită să fie crezuți, deoarece iubesc adevărul și resping minciuna. Acești oameni urmează calea de mijloc între lăudăroșenie și disimulare, între fanfaronadă și secretomanie, între falsa glorie și falsa modestie. Ei reprezintă așa numiții oameni nobili, cărora le place să spună adevărul, dar nu rupt, ci împletit cu sinceritatea și cu alte virtuți [7].

În acest sens, are o însemnătate primordială, mai ales în condițiile contemporane, viziunea celebrului filosof german Immanuel Kant, conform căreia, minciuna este un dispreț și oarecum o distrugere a demnității umane. Un om care nu crede ce el însuși îi spune altui om... are o valoare încă și mai mică decât ar avea un lucru... El devine obiect de dispreț în ochii altuia, și ceea ce este mai rău, el devine în proprii săi ochi un obiect de dis-

preț, neavând demnitatea umanității în propria sa persoană” [8]. În cazul că am universaliza minciuna, am ajunge la prăbușirea totală a încrederii oricui în oricine. O astfel de stare ar fi autocontradictorie, că-că nimeni nu s-ar mai baza pe nimeni și pe nimic. Caracterul perfect al acestor datorii derivă din aceea că nu admit nici o excepție, sunt obligații morale perfecte, arată ce trebuie să nu facem, sau să ne abținem să facem, oricând, oricare dintre oameni, indiferent de situație. Ambele datorii au formă negativă. Ele sunt formulate prin trebuie și vizează obligativitatea normei.

În ceea ce privește noțiunea de „bună-credință” tratată din punctul de vedere al dreptului, ea este definită de unii juriști francezi destul de simplu: „Este de bună-credință cel care are un comportament onest și conștiințios și cel ce observă un comportament loial, cinstit, lipsit de răutate” sau cel care „are bunăvoință, loialitatea, preocuparea de a suporta cheltuieli în profitul cocontractantului săi, de a colabora cu el, de a-i facilita situația, într-un cuvânt – de a-l iubi ca pe un frate” [9].

Prin urmare, niciun drept nu poate fi exercitat în scopul de a vătăma sau păgubi pe altul ori într-un mod excesiv și nerezonabil, contrar bunei-credințe. În acest sens, juristul român Felician Sergiu Cotea, scrie că „buna-credință presupune cu necesitate următoarele atribute: intenția sinceră, convingerea, liceitatea, certitudinea, diligența (sârguință, osteneală; zel, promptitudine), lealitatea (respectare a cuvântului dat, a angajamentului luat) și consecvența. Astfel, intenția sinceră își găsește corespondentul în două valori ale moralei – loialitatea (ce presupune o atitudine sinceră, cinstită, corectă) și franchețea (calitatea omului de a fi sincer și de a-și expune în mod deschis gândurile); credința sau convingerea este însuflețită de valoarea morală numită devotament; liceitatea se regăsește în planul moralei numită încredere, diligența provine din valoarea morală prudența, lealitatea (care presupune raportarea celor din jur, în sensul că o persoană de bună-credință este aceea care are și o atitudine corectă, cinstită și sinceră față de altă persoană), se regăsește în așa valori morale precum: onoarea, echitatea, cinstea, onestitatea, probitatea, fidelitatea și castitatea; consecvența, o statornicire, o neabatere de la principial, de la cuvântul dat, de la promisiunea făcută, se traduce în planul moralei prin fidelitate [10]. Prin urmare, elementele bunei-credințe reprezintă valorile juridice corespunzătoare valorilor morale ale onestității.

Totodată, rea-credința - indolența, opusă prudenței, licensiozitatea (care încalcă regulile bunei-cuviințe și ale moralei), opusul corectitudinii și inte-

grităţii, nesinceritatea, minciuna, ipocrizia (afişare a unei atitudini false) şi prefăcătoria, opuse loialităţii (însuşirea de a fi loial) şi francheţii (faptul de a-şi spune deschis gândurile; calitatea de a fi franc, de a da dovadă de sinceritate) care stau la baza sincerităţii; necinstea inechitatea şi infidelitatea, opusul cinstei, onoarei, onestităţii şi probităţii; lipsa convingerii, opusul devotamentului; inconsecvenţa, opusul fidelităţii, incertitudinea, opusul încrederii [11].

Aşadar, există multiple teorii ale buna-credinţei, dar, în viziunea noastră, cea mai acceptabilă este teoria unităţii conceptului de bună-credinţă. Susţinătorii acestei teorii, spre exemplu, juristul francez François Gorphe, încă în anii 20 al sec. al XX-lea, afirma că „noţiunea de bună-credinţă este, în acelaşi timp, complexă şi unică, cuprinzătoare şi vie, care legă în mod profund dreptul de psihologie şi, mai ales, de morală” [12]. Ea cuprinde conceptele psihologice de intenţie şi credinţă şi are un fundament moral, în sensul că intenţia trebuie să fie dreaptă, iar credinţa să fie conştiincioasă.

Buna-credinţă, după cum am afirmat anterior, reprezintă un element care se află la graniţa dintre dreptul pur şi moralitate. Deşi aflat pe un asemenea tărâm, conceptul, a fost ridicat la rang de principiu intitulat „*Pacta sunt servanda*” (Tratatele trebuie respectate), care a fost elaborat şi dezvoltat atât în cadrul eticii, cât şi a dreptului.

Trebuie să remarcăm că în prezent aspectele morale şi cele juridice ale bune-credinţei au o mare importanţă în dezvoltarea societăţii, deoarece de buna-credinţă depinde, în mare măsură, evoluţia de mai departe a relaţiilor sociale concrete, dar, mai ales, soarta de mai departe a umanităţii. În acest sens, un exemplu concludent îl constituie războiul declanşat de Rusia împotriva Ucrainei la 24 februarie 2022, care a încălcat lealitatea, adică nu a respectat cuvântul dat, angajamentului luat conform *Memorandumului de la Budapesta*, tratat internaţional semnat la 5 decembrie 1994 la Budapesta între Ucraina, Statele Unite ale Americii, Marea Britanie şi Federaţia Rusă, ce prevedea dezarmarea nucleară a Ucrainei şi prescria garanţii de securitate a independenţei sale. Prin acest tratat, Ucraina a renunţat la armele nucleare sovietice de pe teritoriul său care au fost transferate către Federaţia Rusă, iar în schimb, Statele Unite ale Americii, Marea Britanie şi Rusia s-au obligat să respecte suveranitatea şi frontierele Ucrainei. Cele trei ţări semnatare s-au angajat să se abţină de la ameninţări cu recurgerea la forţă sau utilizarea forţei împotriva integrităţii teritoriale ori independenţei Ucrainei şi să nu utilizeze niciodată forţe armate împotriva Ucrainei.

În acest sens, invazia Rusiei asupra Ucrainei reprezintă o ignorare directă a suveranității și integrității teritoriale a Ucrainei, o încălcare frauduloasă a acestui tratat internațional. Rusia se acoperă cu argumentul greșit pronunțat de ministrul de externe rus Serghei Lavrov, că, chipurile, ei nu au neglijat prevederile memorandumului, întrucât nu a amenințat Ucraina cu arme nucleare. Din păcate, neglijarea aspectelor morale și juridice ale bunei-credințe în respectarea tratatelor internaționale a devenit pentru Rusia ceva obișnuit, deoarece pentru a-și materializa ambițiile sale expansioniste de a restabili URSS-ul și a redeveni o forță mondială de temut în lume ei dau prioritate minciunii și resping adevărul încălcă în ultimele decenii sute de tratate internaționale, amenință pacea și securitatea de pe Terra, pun în pericol existența de mai departe a civilizației umane.

Referințe bibliografice

1. Lipovetsky G. Amurgul datoriei. Etica nedureroasă a noilor timpuri democratice, traducere și prefață de Victor-Dinu Vlădulescu. București: Ed. Babel, 1996, p.43.
2. Cristea A. Etica postmodernă. Paradoxuri. Antinomii. Echivocuri. În: www.revistaperspective.ro. (accesat: 10.08.2022).
3. Cristea A. Etica postmodernă. Paradoxuri. Antinomii. Echivocuri. În: www.revistaperspective.ro. (accesat: 10.08.2022).
4. Dicționarul explicativ al limbii române. Ediția a doua. București: Ed. Univers enciclopedic, 1996, p.119.
5. Dicționarul explicativ al limbii române. Ediția a doua. București: Ed. Univers enciclopedic, 1996, p.119.
6. Sârbu T. Etică, valori și virtuți morale. Iași: Ed. Societății academice Matei Teiu Botez, 2005, p.219.
7. Sârbu T. Etică, valori și virtuți morale. Iași: Ed. Societății academice Matei Teiu Botez, 2005, pp.237-238.
8. Kant Im. Critica rațiunii practice. București: Ed. Univers enciclopedic, 2010, p.9.
9. Flour J., Aubert J.-L., Savaux E. Les obligations. Tome 2: Le fait juridique. 10e édition. Paris: Armand Colin, 2003, p.278; Seriaux A. Les obligations. Paris: P.U.F., 1992, p.201.
10. Cotea F.S. Buna-credință: implicații privind dreptul de proprietate. București: Ed. Hamagiu, 2007, p.12.
11. Cotea F.S. Buna-credință: implicații privind dreptul de proprietate. București: Ed. Hamagiu, 2007, p.14.
12. Gorphe Fr. Le principe de la bonne foi. Paris: Dalloz, 1928, p.10.